

A Kúria gyakorlatából

BERKES BÁLINT¹

A Kúria ítélkező és nemperes tanácsai 2020. március 15-e és június 15-e között az Alaptörvény alapvető jogokat és kötelességeket szabályozó Szabadság és felelősség című fejezetéhez kapcsolódóan több alapjog érvényesülését vizsgálták, így döntést hoztak a véleménynyilvánítás szabadságát, a gyermekek érdekeinek védelmét, valamint a tisztességes hatósági és bírósági eljáráshoz való jogot érintő ügyekben.

Fundamental rights cases of the Curia of Hungary between 15 March and 15 June 2020

Between 15 March and 15 June 2020, the adjudicating and non-litigious panels of the Curia of Hungary examined the implementation of the following fundamental rights issues: freedom of expression [Article IX, paragraph (1) of the Fundamental Law of Hungary], protection of the rights and interests of the child (Article XVI of the Fundamental Law of Hungary), right to have one's affairs handled impartially, fairly and within a reasonable time by the authorities [Article XXIV, paragraph (1) of the Fundamental Law of Hungary] and right to a fair trial [Article XXVIII, paragraph (1) of the Fundamental Law of Hungary].

A véleménynyilvánítás szabadságát [az Alaptörvény IX. cikkének (1) bekezdése] a Kúria egy fegyelmi büntetés hatályon kívül helyezése iránt indult perben értelmezte.

A per alapjául szolgáló tényállás szerint az alperes ügyészi szervezet határozatával megállapította, hogy a felperes vétkes az ügyészek jogállását szabályozó 2011. évi CLXIV. törvény (Üjt.) 82. § (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott, hivatása tekintélyét sértő magatartással megvalósított fegyelmi vétségben és a felperest az Üjt. 84. § (1) bekezdésének f) pontja alapján hivatalvesztés fegyelmi büntetéssel sújtotta. A határozat indokolása szerint a felperes az internetes bejegyzéseivel megsértette az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (Ütv.) 7. § (1) bekezdését, valamint a 7. § (3) bekezdésének e) pontját, továbbá az Üjt. 153. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó, a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 8. § (2) és (3) bekezdését, az *Ügyészségi Közlöny* LXII. évfolyamának 12. számában közzétett, az ügyészi hivatás etikai szabályairól szóló ajánlás II/I. e) pontját, valamint V. pontját,

¹ dr., a Kúria Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Jogi Irodájának munkatársa.

így megvalósította az Újt. 82. § (1) bekezdésének b) pontjába ütköző fegyelmi vétséget. A fegyelmi határozat szerint a felperes bejegyzéseinek tartalma és stílusa ügyészi etikai szempontból kifogásolható, más személy, illetve közösség emberi méltóságát, valamint az ügyészi szervezet integritásába, etikai normáiba vetett bizalmat sértő jellegű. A bejegyzések – tartalmukat, szóhasználatukat és mondanivalójukat tekintve – objektíve alkalmasak arra, hogy az ügyészi hivatás pártatlanságának követelményét, az ügyészi szervezet jó hírnevét és az ügyészi hivatásba vetett közbizalmat, illetve az ügyészi hivatás tekintélyét sértsék.

Az ügyészi szervezet pozitív megítélése elsősorban annak feltételezésén alapul, hogy a szervezetet alkotó ügyészek a legalapvetőbb emberi és szakmai erényekkel, a megbízhatóság, pártatlanság, pontosság és lelkiismeretesség követelményével rendelkeznek. Az a munkavállaló, aki a munkáltató szervezet funkciójából adódó különös elvárásokat, a hivatásrendre vonatkozó értékeket, érdekeket és etikai követelményeket figyelmen kívül hagyja, és erre irányuló figyelmeztetés ellenére tanúsít ismételt nyilvánvalóan jogsértő, helytelen magatartást, munkaköri feladatainak ellátására tartósan nem alkalmas, így szolgálati viszonya nem tartható fenn. A határozat súlyosító körülményként értékelte, hogy a felperes fegyelmi felelősségét a fegyelmi jogkör gyakorlója korábban már megállapította, és más hasonló jellegű cselekmény miatt is elmarasztalta. Enyhítő körülményként értékelte a felperes hosszabb ideje fennálló ügyészségi szolgálati viszonyát.

A felperes keresetében a fegyelmi határozat hatályon kívül helyezését, eredeti munkakörében történő továbbfoglalkoztatását, valamint azt kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest elmaradt illetménye, ruhapénze, cafeteriajuttatása és ezen összegek után járó késedelmi kamata és 20 millió forint sérelemdíj megfizetésére.

Az elsőfokú bírósággént eljáró Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság ítéletével az alperes támadott határozatát megváltoztatta, és a felperest egy fizetési fokozattal való visszavetés fegyelmi büntetéssel sújtotta. A felperes további kereseti kérelmeinek részben helyt adott, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Az elsőfokú ítélet indokolása szerint a felperes a peres eljárás során elismerte, miszerint a perbeli bejegyzéseket a Facebook-profilján közzétette, majd azokat törölte, ezért az elsőfokú bíróság elsődlegesen azt vizsgálta, hogy a perbeli bejegyzések közzétételével megvalósított-e fegyelmi vétséget, és ezzel arányban állóan szabta-e ki az alperes a fegyelmi büntetést. A közigazgatási és munkaügyi bíróság megállapította, hogy az alperes jogszerűen jutott a felperesi bejegyzések birtokába, mert a bejegyzések közzétételével a felperes lehetővé tette, hogy azokat ismerősei megismerjék, megosszák, ugyanakkor a saját Facebook-profilon történő közzététel nem jelentett közvetlen, nagy nyilvánosságot. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a felperes a perbeli online hírportálon megjelent cikkhez fűzött kommentjének tartalmával megsértette, illetve veszélyeztette a hivatása tekintélyét, mivel az ügyész hivatása gyakorlása közben és azon kívül sem tehet olyan nyilatkozatot, amely szerint bármely, az eljárásban érintett fél nyilatkozatát „kiröhögi”. Ilyen tartalmú megjegyzés még abban az esetben is sérti az ügyészi hivatás tekintélyét, ha azt nem folyamatban lévő eljárásban teszi, hanem általában

utal az eljárásokban részt vevők eljárási nyilatkozataira és annak esetleges ügyészi értékelésére.

A közigazgatási és munkaügyi bíróság értékelése szerint azonban a perbeli időszakban közzétett bejegyzések olyan, a magánéletben tett véleménynek tekinthetők, amellyel a felperes nem valósított meg politikai tevékenységet. Nem volt megállapítható, hogy a vizsgált véleménynyilvánítás a felperes hivatali munkájára hatással lett volna, illetőleg befolyásolta volna az ügyészség függetlenségét vagy pártatlanságát. E bejegyzések a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása körébe tartoznak és az Alaptörvény IX. cikke (1) bekezdésében garantált véleménynyilvánítási szabadságból fakadó alapjogi védelmet élveznek. Az alperesnek közvetlen hátrányt nem jelentettek, nem hatottak hátrányosan a munkáltató megítélésére sem, és a felperes munkakörére, beosztásának ellátására lényeges és valós közvetlen kihatással nem voltak. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a felperes terhére értékelt fegyelmi vétséggel a kiszabott fegyelmi büntetés nem állt arányban, ezért a kiszabott fegyelmi büntetést enyhítette, és a felperest – minthogy az alperes a perben nem jelölt meg továbbfoglalkoztatást kizáró indokot – eredeti munkakörébe visszahelyezte.

A peres felek fellebbezése alapján másodfokú bírósággént eljáró Fővárosi Törvényszék ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét a fellebbezett részében a sérelemdíj tekintetében részben megváltoztatta, annak összegét felemelte, egyebekben az ítéletet helybenhagyta. A felperes terhére rótt fegyelmi vétségek tekintetében a másodfokú bíróság osztotta az elsőfokú bíróság következtetéseit, egyetértett annak jogi érvelésével is. Az egyik perbeli megosztás tekintetében hangsúlyozta, hogy az ügyészi hivatás etikai szabályait valóban sérti, ha egy ügyész – akár magánéletében, zárt baráti közösség előtt, akár hivatásának gyakorlása során bármikor – arra utal, hogy kiröhöghető az eljárásban érintett személy nyilatkozata. Téves a felperes azon fellebbezési érvelése, amely a „kiröhögés” szó adott esetben történő alkalmazhatóságát kívánja igazolni, illetőleg amellyel az elsőfokú ítéleti rendelkezés súlyosságára és aránytalanságára hivatkozik. A másodfokú bíróság rámutatott arra, hogy az ügyész még a személyét jól ismerő és esetleg őt ügyészként is elismerő baráti közegben, magánemberként tett kijelentésével sem kelthet olyan benyomást, hogy munkája során számára elfogadható a komolytalan vagy hivatásához méltatlan magatartás. A „kiröhög” szó használata azonban azt sugallja, hogy ez az ügyészi szervezeten belül megszokott gyakorlat, ezért az elsőfokú bíróság helyesen járt el, amikor a fegyelmi vétség súlyára figyelemmel nem a legenyhébb szankciók alkalmazását tartotta szükségesnek.

Egyes további bejegyzésekkel kapcsolatban a másodfokú bíróság kiemelte, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága olyan alapvető állampolgári jog, amelyet az Alaptörvény garantál, és csak kivételesen, a szükséges és indokolt mértékben korlátozható. Az Üjt. 82. § (1) bekezdésének b) pontjára, az Ütv. 7. § (1) és (3) bekezdésére, valamint az ügyészi hivatás etikai szabályairól szóló ajánlás II/I. e) pontjában és V. pontjában foglaltakra utalva rögzítette, hogy az ügyészek hivatásuk gyakorlása során és magánéletükben egyaránt kötelesek betartani olyan magatartási szabályokat,

amelyek őket a véleménynyilvánítás szabadságában korlátozzák. Kiemelte, hogy a véleménynyilvánítási jog egyes hivatásokat érintő korlátozására nincs kialakult bírói gyakorlat, és az ügyészi hivatás etikai szabályairól szóló ajánlásban túlmenően nincs olyan szabályzat sem, amelyben a munkáltató rögzítette volna a véleményszabadság korlátozására vonatkozó konkrét elvárásait, esetleg tilalmait. Lényegesnek tartotta, hogy nincs olyan szabályzat, amely alapján elhatárolhatók lennének egymástól az ügyészként, a hivatás gyakorlása során és a magánemberként, a magánéletben érvényesítendő munkáltatói elvárások. A másodfokú bíróság az arányosság vizsgálatakor szem előtt tartotta, hogy a felperes saját zárt közösségén belül osztotta meg a bejegyzéseit és azt is értékelte, hogy a Facebook-használat az ügyészek számára semmilyen formában nem volt tiltott. Mindezek alapján helytállónak ítélte az elsőfokú bíróság álláspontját, amely szerint a munkáltató konkrét iránymutatása hiányában az ügyészek egyéni jogérzékük és belátásuk szerint értelmezhetik a véleménynyilvánítást, az értelmezésük ezért szubjektív és nem is egységes. A másodfokú bíróság értékelése szerint a perbeli időszakbeli bejegyzések a szabad véleménynyilvánítás határain belül maradtak, a megosztás körére is figyelemmel a felperesre irányadó ismert normákat nem sértettek, senkire nézve nem voltak durvák, sértők, bántók vagy lealacsonyítók és az alperes perbeli álláspontjával szemben nem voltak politikai tevékenységként sem értelmezhetők. A politikai tevékenység megállapításához a magánszférát meghaladó nyilvánosság előtt közvetlenül megnyilvánuló, tényleges politikai tartalommal bíró, szándékos és aktív magatartás szükséges, amelyre a perbeli esetben nem volt adat. Nyilvánosság előtti kinyilatkoztatásnak a magánvélemény zárt Facebook-közösségen kívüli közlése minősült volna, amelyre azonban a perben nem volt adat.

Az alperes felülvizsgálati kérelme folytán eljárta Kúria a másodfokú bíróság jogerős ítéletét hatályában fenntartotta. Határozatának indokolásában hangsúlyozta, hogy az Üjt 82. § (1) bekezdésének általános megfogalmazása alapján az ügyész hivatali kötelessége vétkes megszegésével vagy a hivatása tekintélyét sértő vagy veszélyeztető életmódjával vagy magatartásával követhet el fegyelmi vétséget. A perbeli esetben az alperes fegyelmi határozata a felperes közösségi oldalon tett különböző bejegyzéseit az utóbbi esetkörben értékelte, így az eljáró bíróságoknak abban a kérdésben kellett állást foglalni, hogy e magatartása sértette vagy veszélyeztette-e az ügyészi hivatás tekintélyét. A bizonyítékok értékelése alapján a bíróságok az online hírportálon megjelent cikkhez fűzött kommentet fegyelemsértésként, míg az egyéb megosztásokat a véleménynyilvánítási szabadság határát át nem lépő megnyilatkozásnak tekintették, így a kiszabott fegyelmi büntetést enyhítették. Az alperes felülvizsgálati kérelme alapján a Kúriának abban a kérdésben kellett állást foglalni, hogy az utóbbi magatartások értékelhetők voltak-e fegyelmi vétségként, illetve ennek hiányában az eljáró bíróságok által fegyelemsértésként értékelt komment – amellyel összefüggő megállapítást a felperes felülvizsgálati kérelemmel nem támadott – önmagában megalapozhatta-e a leg súlyosabb fegyelmi büntetés kiszabását.

A kommentált hír vonatkozásában a bíróságok jogszabálysértés nélkül állapították meg a felperes etikailag kifogásolható magatartását. Az ügyész hivatás tekinté-

lyével nem fér össze, ha az ügyész – akár egy zárt Facebook-csoportban is – olyan nyilatkozatot tesz, amely arra utal, hogy bármilyen büntetőeljárásban, illetőleg általában a büntetőeljárásokban a vádlott védekezése neveltség tárgya lehet. Ez a közlés ezért fegyelmi vétséget valósított meg, mert nyilvánvalóan és közvetlenül érinti az ügyészi tevékenységet, az annak során tanúsított magatartást, illetőleg ténylegesen az ügyészség közmegítélését is, ekként alkalmas volt az ügyészi hivatás tekintélyének megsértésére vagy legalábbis annak veszélyeztetésére. A fegyelmi vétség miatt kiszabott fegyelmi büntetés arányossága megítélésénél az Ütv. 84. § (4) bekezdése ad eligazítást, amely szerint figyelembe kell venni a kötelezettségszegés súlyát, következményeit és a vétkesség fokát. A közzétett bejegyzés mint kötelezettségszegés súlyának megítélésénél elsődlegesen az értékelendő, hogy a felperes nem valamely, az ügyészi jogviszonyából származó alapkötelezettségét szegte meg, bejegyzése nem volt összefüggésben a munkakörébe tartozó feladatok ellátásával. Véleményét ismerősei előtt, de magánvéleményként tette közzé, munkakörének pártatlan ellátását ez bizonyíthatóan nem befolyásolta. Az a körülmény pedig, hogy a felperes munkáltatója az online hírportál cikkében foglalt büntetőeljárásban végzett nyomozati cselekményeket – a felperes abban való részvételének hiányában – a kötelezettségszegés súlyát nem érinti. Az alperes a perben nem bizonyította, hogy a közlemény az ügyészség általános megítélésére érdemleges következménnyel járt volna, tudomásszerzése is a saját állományába tartozó ügyészek jelzése alapján valósult meg. A felperes további bejegyzéseit illetően az eljáró bíróságok helytállóan vizsgálták a felperest megillető, az Alaptörvényben is garantált véleménynyilvánítási jogát, és jogszabálysértés nélkül vontak le következtetést arra, hogy a magánemberként tett bejegyzése nem valósított meg fegyelmi vétséget.

Az alperes érvelésével szemben a perben nem került bizonyításra, hogy az ügyészek számára tilalmazott lenne a közösségi oldal használata, magát a bejegyzést a felperes munkatársai is láthatták. Ezért a felperes munkaidején kívül tanúsított magatartása nem volt közvetlenül és ténylegesen alkalmas munkáltatója jó hírnevének veszélyeztetésére, a felperes véleménynyilvánításához való jogának gyakorlása során a munkáltató szervezeti érdekeit nem sértette vagy veszélyeztette (a Kúria Mfv.X.10.015/2020/4. számú ítélete).

A tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal [az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdése] a Kúria egy kamarai ügyben hozott határozat mint közigazgatási cselekmény jogszerűségének vizsgálata iránti perben foglalkozott.

Az ügy alapjául szolgáló tényállás szerint az alperesi szakértői kamara a felperes igazságügyi pszichológus szakértővel szemben fegyelmi eljárást rendelt el, amelynek eredményeként határozatával megállapította, hogy a felperes fegyelmi vétséget követett el, mert a kamarai tagsága felfüggesztésének ideje alatt igazságügyi szakértői tevékenységet végzett, a hatóságnak át nem adott kirendelés alapján idézett szakértői vizsgálatra személyt, valamint nem adta le a szakértői igazolványát a névjegyzéket vezető hatóságnak. Mindezek miatt a felperes kamarai tagságát 6 hónapra felfüggesztette.

A felperes keresetében az alperesi határozat megsemmisítését, másodsorban annak megváltoztatását és enyhébb fegyelmi büntetés kiszabását kérte. Álláspontja szerint az alperes korábbi fegyelmi döntései ellentmondásosak, követhetetlenek, értelmezhetetlenek voltak. Az első, kamarai tagság felfüggesztéséről szóló határozatát az alperes – kizárási ok felmerülése miatt – visszavonta, így az nézete szerint nem képezhetette a perbeli eljárás tárgyául szolgáló újabb fegyelmi vétség alapját. A visszavonást követően új, a jövőre vonatkozó határozat meghozatala lett volna jogszerű, a felfüggesztés kezdő időpontja nem számítható a visszavont, így szerinte semmis, nem létező határozat jogerőre emelkedésének napjától. Hangoztatta ugyanakkor, hogy a korábbi felfüggesztési időtartam beszámításával az alperes is elismerte, miszerint ezen idő alatt szakértői tevékenységet nem végzett, hiszen ezt az időtartamot alkalmasnak ítélte a beszámításra. A jogbiztonság követelményével ellentétesnek tartotta, ha egy jogszerű magatartást visszamenőlegesen minősítenek jogellenesnek. Kifogásolta a fegyelmi büntetés típusának és mértékének meghatározását is, mert az álláspontja szerint nem felelt meg a fokozatosság és az arányosság követelményének.

Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperes határozatát hatályon kívül helyezte és az alperest új eljárásra kötelezte. Indoklása szerint a közhiteles szakértői névjegyzék adatairól az alperes hatósági igazolást csatolt, amely alapján a jogalap lényegében nem volt vitatható. Ugyanakkor, az Alaptörvény XXIV. cikke (1) bekezdésének felhívása mellett kiemelte, hogy nem egyeztethető össze a tisztességes hatósági eljárás követelményével, ha az alperes akár tévesen is, de arról tájékoztatja a felperest, hogy a szakértői igazolvány leadásának elmulasztása nem képezi a vizsgálat tárgyát, ezzel a szabályszegés technikai jellegét sugallja, majd mégis szankcionál e jogsértés miatt is. Az Alkotmánybíróság 3223/2018. (VII. 2.) AB határozatában foglaltakra utalással kiemelte, hogy a tisztességes hatósági eljárás követelménye garanciális jellegű. Az alperes téves tájékoztatásával elzárta a felperest annak lehetőségétől, hogy a szakértői igazolvány leadásával kapcsolatos jogsértéssel összefüggésben érdemi védekezését előadja. Ez az alperesi jogszabálysértés megítélése szerint a bírósági eljárásban nyilvánvalóan nem volt orvosolható. E jogszabálysértés az elsőfokú bíróság megítélése szerint önmagában az egész határozat hatályon kívül helyezését kellett, hogy eredményezze, függetlenül attól, hogy a határozat egyéb megállapításai a közhiteles nyilvántartás adatain alapuló olyan megállapítások, amelyeket a felperes alappal cáfolni nem tudott, tehát az egyéb, hivatkozott jogszabálysértések tekintetében a kereset nem lehetett alapos. A tisztességes hatósági eljárás követelményének sérelmét így is megállapíthatónak tartotta, és rögzítette, hogy emiatt az alperesnek az igazolványleadási körben a fegyelmi tárgyalását meg kell ismételnie, helyes tájékoztatást kell nyújtania, az eljárásba be kell vonnia ezt a körülményt, biztosítania kell a védekezés lehetőségét, majd ezt követően az arányos szankció megállapítását újra el kell végezni.

Az alperes fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatása mellett a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság ítélete nem felelt meg a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (Kp.) 2. § (1) be-

kezdésében foglaltaknak. A Kp. céljából, a keresetet elutasító, illetve az annak helyt adó ítéletre vonatkozó szabályokból az következik, hogy a bíróságnak érdemben kell eldöntenie a jogvitát minden olyan esetben, ahol ez lehetséges. A jelen perben is a törvényszéknek az anyagi jogi kérdések vizsgálatába kellett volna bocsátkoznia és érdemben döntenie. Az anyagi jogi kérdések vizsgálata hiányában még az a kérdés sem volt megválaszolható, hogy a megállapított eljárási jogszabálysértés kihatott-e az ügy érdemére. Nézete szerint a közigazgatási eljárás megismétlése nem szolgálja a felperes jogvédelmét. Elismerte, hogy a megelőző eljárásban téves tájékoztatást adott a felperesnek, azonban álláspontja szerint a perben nem lett volna akadálya annak, hogy a felperes a szakértői igazolvány leadásának elmulasztásával kapcsolatos érvelését előterjessze. Amint az elsőfokú bíróság is megállapította az ítéletében, a felperes a közhiteles nyilvántartás adataival szemben eredményes ellenbizonyítással sem a megelőző eljárásban, sem a perben nem élt. Sérelmezte azt is, hogy az ítélet nem tartalmaz konkrét utasításokat a megismételt eljárásra, a rendelkező rész alapján a teljes megelőző eljárást meg kellene ismételni, miközben az indokolásból az következik, hogy a tényállás bizonyított.

Az alperes fellebbezését a másodfokú bíróságként eljáró Kúria alaposnak találta. Végzésének indokolásában kiemelte, hogy kétségtelen, hogy az elsőfokú bíróság által felhívott 3223/2018. (VII. 2.) AB határozatból kiolvashatóan az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdésében biztosított tisztességes hatósági eljáráshoz fűződő jog az eljárás egészének minőségére vonatkozó, garanciális jellegű követelményt támaszt a hatósággal szemben. Tartalmát tekintve magában foglalja azokat a részjogosítványokat, amelyeket az ügyfél részvételi jogainak biztosítása megkövetel. Összetevői közé tartozik egyebek mellett a nyilatkozattétel, és a szankciómegállapítással végződő közigazgatási eljárásokban a hatékony védekezéshez való jog. Rámutatott a Kúria arra, hogy a tisztességes hatósági eljáráshoz fűződő jog mint alapjog sérelme a hatóság téves tájékoztatása miatt abban az esetben valósulhat meg, ha a téves tájékoztatás miatt az ügyfelet az alapjoga részjogosítványainak gyakorlásában kimutatható, igazolható hátrány érte. Éppen ezért a közigazgatási ügyekben eljáró bíróságnak a perrendi szabályok korlátai között értékelnie kell, hogy a hatóság működési körében felmerülő okra visszavezethető módon lehetetlenné vált-e vagy jelentősen elnehezült-e a felperes számára a nyilatkozattételhez, illetve a hatékony védekezéshez való jog gyakorlása. A perbeli ügyben az elsőfokú bíróság a felperes hatékony védekezéshez való jogának és azon keresztül a tisztességes hatósági eljáráshoz fűződő jogának sérelmét mindössze a fegyelmi tárgyalásról készült jegyzőkönyv egyetlen, kiragadott mondatára hivatkozva állapította meg, azt a közigazgatási iratok tartalmával – így különösen az alperes által adott egyéb tájékoztatásokkal, illetve a felperes nyilatkozataival – és a felek perbeli előadásaival nem vetette össze. A felperes kereseti kérelmét alapul véve nem mutatta be, hogy a kifogásolt tájékoztatás miként lehetetlenítette, illetve mennyiben nehezítette el a felperes számára a védekezést. Ennek hiányában pedig nem is kerülhetett abba a helyzetbe, hogy megalapozottan állást foglalhasson az adott téves

tájékoztatás mint hivatkozott eljárási jogszabálysértés súlyos, az ügy érdemére kiható jellegéről.

Az alperes fellebbezése abból a szempontból is alapos volt, hogy a Kp. alapvető rendelkezéseiből, szabályozási rendszeréből következően a bíróságnak a közigazgatási perbe vitt jogvita mielőbbi érdemi rendezésére, végleges lezárására kell törekednie. A bíróság feladata és felelőssége, hogy a közigazgatási perjog szabályai szerint orvosolja az esetleges hatósági jogsértéseket. Egyéb törvényes lehetőség hiányában rendelkezhet a közigazgatási cselekmény megsemmisítéséről, illetve hatályon kívül helyezéséről és a közigazgatási szerv új eljárásra kötelezéséről. A perbeli esetben az elsőfokú bíróság sommás indokolása szerint a megállapított eljárási jogszabálysértés a perben nyilvánvalóan nem volt orvosolható. A Kúria számára ugyanakkor csupán az volt nyilvánvaló, hogy a felperesnek a bírósági eljárásban is lehetősége volt a szakértői igazolvány leadásának elmulasztásával kapcsolatban a terhére rótt jogsértéssel összefüggő álláspontjának kifejtésére, amely körülményt az elsőfokú bíróság egyáltalán nem vett figyelembe. Végül arra is alappal hivatkozott az alperes a fellebbezésében, hogy az elsőfokú bíróság megismételt eljárás lefolytatására vonatkozó iránymutatása – a Kp. 86. § (4) bekezdésében foglaltak ellenére – nem adott határozott, a megállapított jogsértés orvoslásának valamennyi lényeges pontjára kiterjedő eligazítást a hatóság számára. Amennyiben ugyanis a bíróság megítélése szerint a jogszabálysértés másként nem, kizárólag a közigazgatási szerv eljárásának megismétlésével orvosolható, akkor az ítéletében részletes útmutatással kell ellátnia a közigazgatási szervet az orvoslás módját illetően. Az elsőfokú bíróság iránymutatása ennek a követelménynek nem felelt meg. Egyfelől ugyanis túlzottan általános, és nem igazítja el az alperest abban, hogy mely eljárási cselekményeket és miként kellene elvégeznie a jogsérelem orvoslása érdekében. Másfelől, bár az elsőfokú bíróság eljárási okból a határozat hatályon kívül helyezéséről döntött, és új eljárást rendelt el, mégis az ítéletében a határozat egyéb megállapításainak megalapozottságáról, a kereset alaptalan voltáról is állást foglalt. Tekintettel arra, hogy a megismételt eljárásban a bíróság határozatának rendelkező része és indokolása is köti az eljáró közigazgatási szervet, az elsőfokú bíróság ítélete idő előtt, szükségtelenül korlátozná a megismételt eljárás mozgásterét.

Összességében, az elsőfokú bíróság az eljárás lényeges szabályait szegte meg akkor, amikor az alperes által adott téves tájékoztatásra mint eljárási jogszabálysértésre alapítottan, a törvény szerint szükséges további, részletes vizsgálódás nélkül a keresetnek helyt adott. Ez a per mikénti eldöntését meghatározó eljárási hiba a másodfokú eljárásban az elsőfokú bíróság hatáskörének elvonása nélkül nem lett volna orvosolható, ugyanis ezekben a kérdésekben, valamint a további kereseti hivatkozásokról először az elsőfokú bíróságnak kell érdemben ítéletet mondania. Mindezekre tekintettel a Kúria a Kp. 110. § (2) bekezdésének megfelelően az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak ismételtelen meg kell vizsgálnia a felperes kereseti hivatkozásait, és a kereseti kérelemhez kötöttség, illetve a keresetváltoztatás szabályait is szem előtt tartva újból állást kell foglalnia a támadott

határozat jogszerűségéről. Önmagában eljárási jogszabálysértés miatt csak akkor van helye megsemmisítésnek, illetve hatályon kívül helyezésnek, ha a megsértett eljárási szabály a megelőző eljárás lényeges szabályának minősül, az eljárási szabályszegés az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással volt, és ha az okozott jogsérelem a perben nem orvosolható (a Kúria Kf.VI.39.066/2020/5. számú végzése).

A tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot [az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése] és ahhoz kapcsolódóan a gyermekek érdekeinek védelmét (az Alaptörvény XVI. cikke) a Kúria egy, az Alkotmánybíróság megsemmisítő határozata nyomán a megsemmisített bírósági határozatok miatt követendő eljárás meghatározása tárgyában indult ügyben vizsgálta.

Az ügy alapjául szolgáló tényállás szerint egy magyar anyával (kérelmezett) szemben egy olasz apa (kérelmező) gyermek jogellenes visszatartása miatt bírósági eljárást indított azért, mert az egyébként részben Spanyolországban, részben pedig Magyarországon élő szülők és házastársak közül az anya akként döntött, hogy a négyéves fiú, illetve a kétéves leánygyermekével – a szülők házasságának megromlása miatt – a továbbiakban nem külföldön, hanem Magyarországon kíván élni.

Az elsőfokú bíróság végzésében kötelezte a kérelmezettet, hogy a kiskorú gyermekeket egy megadott határidőig vigye vissza a szokásos tartózkodási helyükre Spanyolországba, illetőleg ennek elmulasztása esetén egy megadott határidőig úti okmányaikkal együtt adja át a gyermekeket a kérelmezőnek a kérelmező jogi képviselőjének irodájában. A kérelmezett fellebbezése alapján eljárt másodfokú bíróság végzésével az elsőfokú bíróság végzését kisebb, a határidőket érintő módosításokkal helybenhagyta. A felülvizsgálati kérelem alapján eljárt Kúria a jogerős végzést kisebb, a határidőket érintő módosításokkal hatályában fenntartotta. A bíróságok a bizonyítékokat akként értékelték, hogy a gyermekek szokásos tartózkodási helye Spanyolországban volt, az apa és az anya együttesen gyakorolták a szülői felügyeleti jogokat, az anya pedig a gyermekeket jogellenesen vitte el Spanyolországból.

A kérelmezett – az alkotmánybírósági eljárásban indítványozóként fellépett – a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmével fordult az Alkotmánybírósághoz. Az Alkotmánybíróság a 3375/2018. (XII. 5.) AB határozatában megállapította, hogy mind az elsőfokú, mind a másodfokú, mind a felülvizsgálati bíróság végzése sérti – az Alaptörvény gyermekek érdekeinek védelmét előíró XVI. cikke tükrében – az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogot, ezért az elsőfokú bíróság végzését, a másodfokú bíróság végzését és a Kúria mint felülvizsgálati bíróság végzését megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bíróság a gyermekek érdekének érvényesülését nem tette lehetővé azáltal, hogy a bíróság ebbéli meggyőződésének megszilárdítása érdekében nem folytatta le a lehető legszélesebb körű bizonyítást, illetve a bizonyítékok előterjesztésének a lehetőségét az egyik fél számára megnehezítette, illetve objektíve lehetetlenné tette.

A Kúria ezt követően hozott végzésében az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította azzal, hogy az új eljárásban – az Alaptörvény gyermekek érdekeinek védelmét előíró XVI. cikkére is tekintettel – a 3375/2018. (XII. 5.)

AB határozat szerint értelmezett tisztességes eljáráshoz való jog szerint kell meghozni az ítéletet, azaz a gyermek érdekeit a lehető legszélesebb körben fel kell tárni. Ehhez a gyermek jogellenes elvitele ügyében folytatott eljárásban az összes lehetséges, a felek által felajánlott bizonyítási eszközt igénybe kell venni annak érdekében, hogy a kiskorú gyermek kiemelten védett érdekei nyilvánvalóan és egyértelműen megállapíthatóvá váljanak a bíróság számára. Az új eljárásban az elsőfokú bíróság végzésében, majd a kérelmezett fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság végzésében a kérelmezett számára kedvezőtlen döntést hozott.

A kérelmezett a fenti végzések ellen is alkotmányjogi panaszt nyújtott be – a korábbi alkotmányjogi panaszához hasonlóan – a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére hivatkozva. Az Alkotmánybíróság a 3068/2020. (III. 9.) AB határozatában a fenti első- és másodfokú végzéseket is megsemmisítette. Megállapította, hogy a bíróságok a szakértő-kirendelési kötelezettségüknek csak formálisan tettek eleget, tartalmilag nem. Az Alkotmánybíróság szerint a bíróságok ebben a megismételt eljárásban sem vizsgálták kellő alapossggal és körültekintéssel azt, hogy a gyermekek visszavitele a gyermekek számára milyen pszichés vagy testi következményekkel járna, járhatna. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelen ügyben az okozta, hogy a bíróság nem tett eleget a korábbi alkotmánybírósági határozatban foglalt kötelezettségének, és a szakértői véleményt arra a kérdésre szűkítette, hogy milyen a gyermekek viszonyulása a korábbi spanyolországi szokásos tartózkodási helyükhöz. Az Alkotmánybíróság szerint tehát a bírósági határozatok hiányosságai a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét eredményezték, és ezzel a gyermekek Alaptörvényben foglalt jogainak kiüresedéséhez vezettek. Az ilyen típusú eljárásokban a gyermekek érdekei feltárásának elmaradása általában sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot.

Az Alkotmánybíróság újabb megsemmisítő határozata nyomán a Kúria a követendő eljárás meghatározása tárgyában ismételten döntést hozott. Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság mind az elsőfokú, mind pedig a másodfokú bírósági határozatot megsemmisítette, és ezáltal a kérelmező kérelme elbírátlan maradt, a Kúria az első fokon eljáró bíróságot új eljárásra és új határozat meghozatalára utasította. Az új eljárásban a bíróságnak fokozott körültekintéssel kell eljárnia, és a gyermekek érdekeit a lehető legtöbb rendelkezésre álló bizonyítási eszközzel kell felderítenie és védenie. Az eljárás során biztosítani kell, hogy tartalmilag is lehetősége legyen a feleknek a bizonyítékok előterjesztésére, a szakértőhöz kérdések intézésére (a Kúria Kpkf. IV.37.303/2020/2. számú végzése).